PUNONJËSIT E BANKAVE QENDRORE

*Teuta Baleta**

Fjalë kyçe
- Bankë qendrore - Numri i punonjësve - Rekrutim - Mandati i Guvernatorit -

Termi "bankë qendrore" është përdorur mjaft herët. Për herë të parë ky term është përdorur në vitin 1873 nga Walter Bagheot, editorialist në revistën "The economist". Akoma më e hershme është data e krijimit të institucionit të bankës qendrore. Banka e parë qendrore në botë është ajo e Suedisë e themeluar në vitin 1668. Qëllimi i krijimit të kësaj banke ishte të mundësonte financimin e shpenzimeve ushtarake. Ndërsa veprimtaria bankare qendrore, siç e njohim sot, është një shpikje e shekullit XX[1]. Ky shekull është quajtur ndryshe dhe shekulli i bankave qendrore.

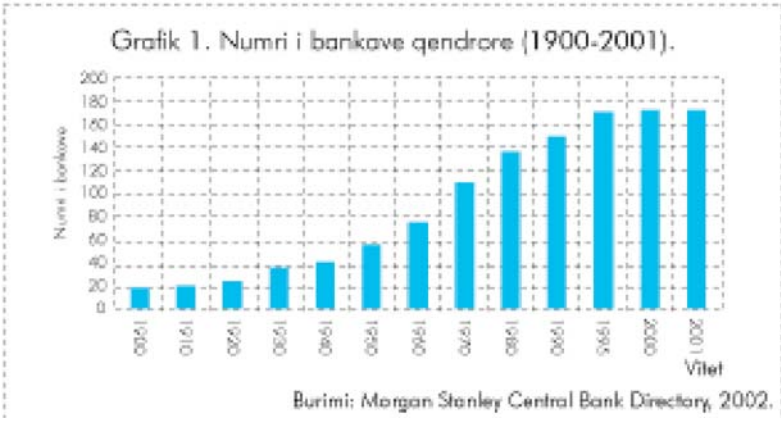

Numri i bankave qendrore u rrit ndjeshëm, nga 18 në vitin 1900[2] në 173 në vitin 2001. Në botë sot punojnë rreth gjysmë milioni bankierë qendrorë (535 114 vetë)[3].

Sot, bankat qendrore janë shndërruar në institucione të rëndësishme për ekonominë e një vendi. Kjo ka ardhur si pasojë e rolit të rëndësishëm që luajnë sidomos në katër fusha: nxitja e stabilitetit të çmimeve, ruajtja e funksionimit të duhur të sistemeve të pagesave; mbikëqyrja e sektorit financiar dhe administrimi i krizave financiare.

Të gjitha diskutimet e sotme për rolin dhe funksionet e bankave qendrore, për politikën monetare, për mbikëqyrjen bankare, për modelet dhe parashikimet, pavarësinë dhe përgjegjshmërinë etj., marrin jetë nga aktiviteti i përditshëm i personelit të bankave qendrore. Për këtë arsye mbetet i pranishëm diskutimi se sa personel duhet të ketë një bankë qendrore për të përmbushur me sukses dhe eficiencë detyrat e saj. Ky diskutim nuk mund të ketë një përgjigje të drejtpërdrejtë dhe të vetme. Numri i punonjësve të bankave qendrore, praktikisht, është një tregues që nuk mund të krahasohet midis bankave qendrore të vendeve të ndryshme. Arsyeja kryesore ka të bëjë me funksionet që kryejnë bankat qendrore. Megjithëse, në tërësi, ka një standardizim në drejtim të funksioneve bazë të bankave qendrore si politika monetare, operacionet monetare etj., bankat qendrore sipas nevojave të vendit apo traditave mund të kryejnë edhe detyra të tjera. Më i dallueshëm është funksioni i mbikëqyrjes bankare.

Në disa vende ky funksion është nën autoritetin e bankës qendrore, në vende të tjera jo, pa patur një model unik. Po kështu, bankat qendrore mund të angazhohen me detyra të llogaritjes së treguesve statistikorë jo të lidhur drejtpërdrejt me politikën monetare. Funksionet e shërbimeve janë detyra të zgjidhura në forma të ndryshme duke blerë shërbime nga të tretë ose duke i kryer vetë ato. Apo si në rastin e Bankës së Shqipërisë, ku pjesë përbërëse e aktivitetit të bankës qendrore është edhe aktiviteti i Bursës së Tiranës, një përvojë pothuaj unike. Të gjitha këto kanë ndikimin e tyre të drejtpërdrejtë tek numri i punonjësve të bankave qendrore. Përveç kësaj, është e

qartë që numri i punonjësve të bankës qendrore varet dhe nga eficienca e tyre në punë.

Ndryshimet e sotme kanë evidentuar tre prirje të përgjithshme: numri i bankave qendrore në botë rritet, numri i bankierëve qendrorë po bie, afati i qëndrimit faktik në detyrë të guvernatorit po rritet.

Bankat qendrore janë rritur në numër kryesisht si pasojë e shfaqjes së shteteve të reja dhe e krijimit të bankave në ato shtete ku nuk kanë ekzistuar më parë. Numri i përgjithshëm i punonjësve tenton të reduktohet sepse bankat përpiqen të ekonomizojnë kostot e tyre dhe/ose të humbasin disa funksione[4]. Ndërsa, qëndrimi faktik i guvernatorit në post po rritet si pasqyrim i përpjekjeve për të forcuar pavarësinë e bankave qendrore, sidomos atë reale.

Tabelë 1. Të dhëna mbi bankat qendrore të disa shteteve.

Nr.	Shteti	Nr. punonjësve	Nr. punonjësve për 100000 banorë	Viti i krijimit të bankës qendrore
1	Kina	150000	11.8	1948
2	Rusia	80700	55.5	1990
3	SHBA	23056	8.3	1914
4	Gjermania	16074	19.4	1948
5	Franca	15265	25.6	1800
6	Italia	8515	14.8	1893
7	Turqia	5500	8.3	1931
8	Japonia	5415	4.3	1882
9	Spanja	3124	7.8	1829
10	Greqia	3096	29.1	1927
11	Rumania	2444	10.9	1880
12	Belgjika	2408	23.5	1850
13	Mbretëria Bashkuar	2344	3.9	1694
14	Argjentina	2191	5.9	1935
15	Malajzia	2124	9.6	1958
16	Afrika Jugut	2133	4.9	1920
17	Korea Jugut	2078	4.3	1950
18	Holanda	1842	11.5	1814
19	Portugalia	1828	18.2	1846
20	Kanadaja	1539	4.9	1934
21	Republika Çeke	1450	14.1	1993
22	Libani	1351	37.2	1964
23	Sllovakia	1320	24.4	1993
24	Hungaria	1201	11.9	1924
25	Bullgaria	1200	15.6	1879
26	Austria	1121	13.8	1816
27	Polonia	1118	2.9	1945
28	BQE	1032		1998

29	Jugosllavia	1000	9.4	1883
30	Australia	977	5.0	1945
31	Ukraina	995	2.0	1991
32	Lituania	884	24.5	1922
33	Tajvani	876	3.9	
34	Izraeli	846	14.2	1954
35	Singapori	842	19.6	
36	Kazakistani	834	5.0	1990
37	Jordania	815	15.8	1963
38	Bjellorusia	814	7.9	1990
39	Irlanda	720	18.7	1943
40	Finlanda	702	13.6	1811
41	Letonia	685	28.7	1922
42	Norvegjia	630	14.0	1816
43	Hong Kongu	601	8.3	1993
44	Kroacia	583	13.5	1991
45	Zvicra	583	8.0	1907
46	Kili	561	3.7	1925
47	Danimarka	553	10.3	1818
48	Moldavia	496	11.2	1991
49	Suedia	488	5.5	1668
50	Sllovenia	384	19.9	1991
51	Malta	300	76.0	1967
52	FYROM	284	13.9	1992
53	Qipro	273	35.8	1963
54	Estonia	250	17.6	1919
55	Bosnje dhe Hercegovina	240	6.1	1997
56	Zelanda e Re	199	5.1	1933
57	Luksemburgu	180	40.6	1983
58	Islanda	114	41.0	1961

Burimi: Morgan Stanley Central Bank Directory, 2002.

Megjithatë, tendenca e përgjithshme e reduktimit të numrit të punonjësve të bankës qendrore nuk është e njëjtë për çdo rajon. Përgjithësisht, banka që sapo janë krijuar apo ende janë në proces të zhvillimit institucional kanë prirje të shtojnë numrin e punonjësve.

I vetmi kontinent ku kjo mbetet kategorikisht e pavërtetë është Afrika kur tre të katërtat e bankave qendrore janë ende në zgjerim. Gjithashtu, shumë banka në Evropën Lindore dhe në ish-Bashkimin Sovjetik janë ende në zgjerim. Banka Kombëtare e Republikës së Bjellorusisë shtoi 92 punonjës vitin e fundit dhe është zgjeruar nga 364 punonjës në vitin 1993 në 814 sot, ndërsa Banka Qendrore e Bosnjës dhe Hercegovinës është fryrë si një tullumbace nga 157 në vitin 1999 në 240 në vitin 2001. Të tjera banka me rritje të konsiderueshme në numrin e punonjësve janë bankat qendrore të Shqipërisë, Gjeorgjisë dhe Maqedonisë. Disa, megjithatë, duket se tashmë kanë arritur

pikun dhe po fillojnë të reduktojnë personelin, si për shembull, Banka Qendrore e Bullgarisë, e cila u ngrit nga 479 punonjës në vitin 1992, në 1330 në vitin 1998 dhe tani ka rënë në 1200. Në mënyrë të ngjashme, Banka e Letonisë rriti numrin e punonjësve nga 200 në vitin 1993 në 715 në vitin 2000, por, aktualisht, punëson 685 punonjës; Banka Qendrore e Moldavisë është një rast i ngjashëm. Në Bankën Kombëtare të Hungarisë numri i punonjësve ka qenë në rënie të qëndrueshme qysh në vitin 1993, duke rënë nga 2654 në 1201 punonjës këtë vit[4]. Sistemi i bankave qendrore evropiane ka të punësuar rreth 56 mijë vetë, një shifër sa dyfishi i sistemit të Rezervës Federale të SHBA, megjithëse ekonomia e SHBA është më e madhe. "…Evropa ka shumë bankierë qendrorë dhe është koha për t'i dhënë fund kësaj përmbytjeje"[5].

Në tërësi, numri i punonjësve të bankave qendrore ka një tendencë rritjeje në vitet e para të aktivitetit, arrin një pik dhe më pas fillon të bjerë.

I. PERSONELI I BANKËS SË SHQIPËRISË NË VITE

Banka qendrore e një vendi është institucion përgjithësisht i pavarur nga ekzekutivi. Një element i ushtrimit të së drejtës së pavarësisë është edhe pavarësia në politikat e punësimit të personelit të bankës qendrore. Përgjithësisht, bankat qendrore synojnë të tërheqin personel të kualifikuar, të aftë për të siguruar kryerjen me sukses të detyrave të bankës qendrore. Kjo politikë ka koston e vet, e cila në formën më të drejtpërdrejtë shfaqet në nivelin e pagave. Pagat dhe shpërblimet e paguara për personelin e sistemit të bankave qendrore evropiane, gjatë vitit 2001, vlerësohen rreth 4.2 miliardë dollarë amerikanë[6].

Nga ana tjetër, banka qendrore duhet të sigurojë që nuk abuzohet apo keqpërdoret pavarësia në çështjet e rekrutimit të personelit. Për këtë, vëmendja përqendrohet në rritjen e eficiencës së personelit të saj. Për këto arsye, i kushtohet vëmendje aspekteve që kanë të bëjnë me personelin dhe

ndjekjes së treguesve të tillë, si numri i punonjësve të bankave qendrore.

Përmendja e Bankës së Shqipërisë si një bankë qendrore që ka rritur ndjeshëm numrin e punonjësve, në artikullin e cituar të revistës "Central Banking" tërhoqi vëmendjen për të parë ecurinë e këtij treguesi në periudhën 1992-janar 2002.

Grafik 2. Numri i punonjësve faktikë të Bankës së Shqipërisë.

Gjatë periudhës 1992-janar 2002, në Bankën e Shqipërisë kanë qenë të punësuar mesatarisht çdo vit 300 nëpunës. Nisur nga numri i punonjësve gjithsej, Banka e Shqipërisë renditet e 125-ta në rendin zbritës ndër bankat qendrore sot në botë. Megjithatë, personeli i saj është mjaft i ulët në krahasim me numrin mesatar të një banke qendrore, prej 3148 vetësh madje edhe me numrin medianë prej 693 vetësh. Në përgjithësi, tendenca e vërejtur, siç pritej, ka qenë rritja e numrit të punonjësve, mesatarisht me 5 për qind çdo vit. Kjo rritje nuk ka qenë e njëtrajtshme, por mund të ndahen qartë periudhat e mëposhtme:

- Gjatë viteve 1992-1997 numri i punonjësve të Bankës së Shqipërisë është rritur ndjeshëm nga 210 në 372. Rritja në këtë periudhë është e justifikuar, për faktin se banka qendrore u krijua në vitin 1992 dhe mjaft nga funksionet e saj përfaqësoheshin me një punonjës ose vetëm si vende pune. Gjatë kësaj periudhe në Bankën e Shqipërisë u

kryen të gjitha rregullimet e nevojshme strukturore për të plotësuar kuadrin organizativ si me funksione ashtu edhe me personelin përkatës.

- Vitet 1998 dhe 1999 në të cilët numri i punonjësve reduktohet, duke arritur në 272. Në këto dy vite, gjithashtu, kanë ndodhur rregullime strukturore si dhe shkurtime punonjësish në kuadër të programit qeveritar për të pakësuar numrin e punonjësve të administratës shtetërore.
- Gjatë viteve 1999-2002 përsëritet pamja e periudhës së parë, domethënë vërehet rritje e numrit të punonjësve të Bankës së Shqipërisë.

Struktura në Bankën e Shqipërisë, përveç ndarjes në departamente, sektorë, zyra etj., për qëllime të politikës së personelit dhe të punësimit është e ndarë në këto kategori:

- nëpunës kryesorë, ku përfshihen të gjithë ata punonjës që i përkasin departamenteve që përmbushin funksionet bazë kryesore të bankës qendrore, si Departamenti i Kërkimeve dhe Politikave Monetare, Departamenti i Operacioneve Monetare, Departamenti i Mbikëqyrjes etj.;
- nëpunës dytësorë ku përfshihen të gjithë ata punonjës që i përkasin departamenteve që përmbushin funksione dytësore të nevojshme për bankën qendrore dhe që ndihmojnë në kryerjen e detyrave kryesore, si Departamenti i Kontabilitetit dhe Pagesave, Departamenti Teknologjisë Informacionit, Departamenti Juridik dhe Burimeve Njerëzore etj.;
- nëpunës mbështetës ku përfshihen të gjithë ata punonjës që kryejnë funksione mbështetëse për aktivitetin e bankës qendrore si shërbimin e pastrimit, të sekretarisë, të transportit etj..

Të treja grupet e mësipërme përfaqësojnë administratën në qendër të Bankës së Shqipërisë. Personeli i saj plotësohet dhe me punonjësit e degëve të Bankës në rrethe, të Shtypshkronjës dhe të Qendrës së Trajnimit të Bankierëve, e cila funksionoi për periudhën 1993-1998. Në këtë mënyrë, ndryshimet në numrin e punonjësve janë shkaktuar nga ndryshimet e të gjitha kategorive.

Karakteristikë për personelin e bankës qendrore është niveli relativisht i ulët i nëpunësve kryesorë, pra i atij grupi që përmbush funksionet bazë të bankës. Mesatarisht nëpunësit kryesorë kanë përbërë rreth 1/5 (21.5 për qind) të punonjësve gjithsej të Bankës së Shqipërisë. Nga 40 që ishin në vitin 1992, kjo kategori aktualisht numëron 69 vetë, ndërsa numrin më të madh e ka arritur në vitin 1997 me 93 vetë. Raporti nëpunës kryesorë/nëpunës dytësorë mesatarisht për të gjithë periudhën e shqyrtuar është 1.

Numri i ulët i nëpunësve kryesorë të bankës qendrore jo domosdoshmërisht është tregues i eficiencës së lartë në punë. Nga ana tjetër, niveli i lartë i nëpunësve dytësorë dhe mbështetës tregon për një administrim joefikas të kësaj pjese të aktivitetit të bankës.

Karakteristikë tjetër është fakti që tendenca gjatë periudhës nuk ka qenë ajo e rritjes së vazhdueshme të kategorisë së nëpunësve kryesorë. Përveç kësaj, masat që u morën pas vitit 1997 për reduktimin e të punësuarve në Bankën e Shqipërisë duket se më tepër prekën këtë kategori. Kështu, në fund të vitit 1999 krahasuar me fundin e vitit 1997 kishte 31 vetë më pak nëpunës kryesorë kundrejt:

- 14 vetë më pak si nëpunës dytësorë;
- 12 vetë më pak si nëpunës mbështetës;
- 19 vetë më pak si nëpunës të administratës së degëve në rrethe;
- 19 vetë më pak si nëpunës të shtypshkronjës;
- 5 vetë më pak si nëpunës të Qendrës së Trajnimit pasi kjo njësi u shkurtua si strukturë.

Nga ana tjetër, rritja e numrit të punonjësve deri në fillim të vitit 2002, gjithashtu nuk ka ndodhur në kategorinë e nëpunësve kryesorë, por te kategoritë e tjera. Nëpunësit kryesorë janë shtuar me 7 vetë në krahasim me fundin e vitit 1999 kundrejt shtimit me:

- 33 vetë të nëpunësve dytësorë;
- 19 vetë të nëpunësve të administratës së degëve në rrethe.

Kategoria e nëpunësve mbështetës është reduktuar me 8 vetë.

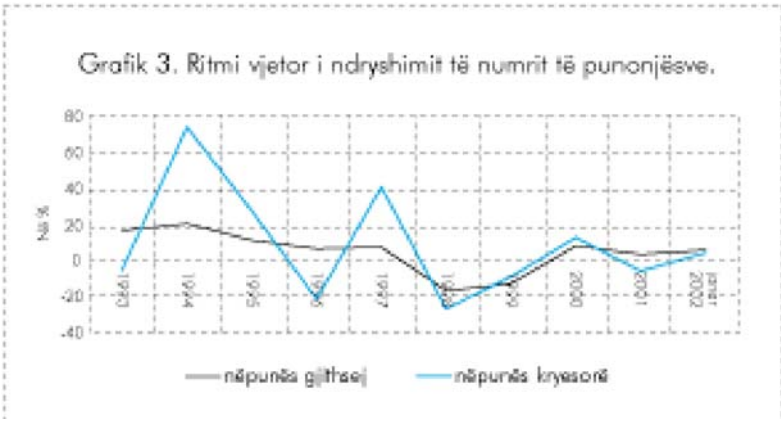

Për këtë arsye, nëse mesatarisht Banka e Shqipërisë ka rreth 9.6 nëpunës për njëqindmijë banorë, një shifër relativisht e lartë po të krahasohet me mjaft prej bankave të vendeve të zhvilluara, ka vetëm 2.1 nëpunës kryesorë për njëqindmijë banorë, pra një nivel mjaft të ulët.

Një paraqitje e tillë e shifrave dhe e ecurisë së numrit të punonjësve të Bankës së Shqipërisë dhe e kategorizimit të tyre ka mjaft rëndësi për të përcaktuar strategjinë, të paktën afatmesme,

në këtë drejtim. Është e qartë që Banka e Shqipërisë për të rritur cilësinë e punës së saj duhet të përqendrohet në zhvillimin e funksioneve bazë. Në rradhë të parë, kjo kërkon pajisjen e nevojshme me personel. Nga ana tjetër, Banka e Shqipërisë ka nevojë të përmirësojë administrimin e anëve të tjera të aktivitetit të saj, duke synuar të rrisë eficiencën.

Prirja, të paktën edhe për periudhën afatmesme, duke marrë të pandryshuar strukturën e bankës qendrore, do të jetë rritja e personelit të saj. Por, do të ishte e përshtatshme të rregulloheshin raportet midis kategorive të ndryshme. Kështu, më tepër punonjës duhet të jenë në shërbim të funksioneve bazë të Bankës apo të atyre funksioneve, që për vetë mjedisin shqiptar paraqesin rëndësi. Praktikisht, në të ardhmen përqendrimi i punonjësve duhet të shihet në sektorë të tillë si kërkimet, analizat apo statistikat.

Po kështu, "për të hequr barrën" që vjen nga funksione jotipike për bankën qendrore, do të ishte i rekomandueshëm largimi i mjaft shërbimeve mbështetëse, të cilat mund të sigurohen prej të tretëve apo që thjesht nuk janë të përshtatshme të kryhen nga një bankë qendrore. Në këtë kuadër, Banka e Shqipërisë nuk ka pse të angazhojë energji për aktivitete si tregu i kapitaleve, shtypshkrimet apo dhe shërbime të thjeshta si ato të pastrimit, përkthimit etj..

Mbikëqyrja bankare paraqet një aspekt më delikat. Sot mjaft banka qendrore po heqin dorë nga mbikëqyrja bankare duke ia besuar atë agjencive të tjera dhe kjo lëvizje është shoqëruar me reduktim personeli. Megjithatë, nuk është e rekomandueshme që Banka e Shqipërisë të jetë agresive në këtë çështje dhe të largojë këtë funksion, të paktën dhe për një periudhë pesëvjeçare. Diskutimi i këtij problemi nuk është objekt i këtij shkrimi, megjithatë është e dobishme të theksohet se ky sektor duhet të mbështetet me personel të shtuar për të përballuar aktivitetin, që vjen duke u rritur dhe nevojën për mbikëqyrje më cilësore.

Tabelë 2. Numri faktik i punonjësve të Bankës së Shqipërisë.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
I. Administrata në qendër	113	131	178	221	241	266	229	209	214	238	241
Nëpunës kryesorë	40	38	66	84	66	93	68	62	70	66	69
Nëpunës dytësorë	47	53	55	65	82	76	76	62	64	95	95
Nëpunës mbështetës	26	40	57	72	93	97	85	85	80	77	77
II. Administrata lokale (degët)	63	61	68	57	57	56	39	37	54	56	56
III. Shtypshkronja	48	48	45	45	45	45	31	26	26	26	26
IV. Qendra e trajnimit		5	4	5	5	5	1				
Gjithsej	224	245	295	328	348	372	300	272	294	320	323

Burimi: Banka e Shqipërisë, Departamenti Juridik dhe Burimeve Njerëzore.

II. BANKA E SHQIPËRISË DHE DISA BANKA TË RAJONIT

Nëse krahasojmë treguesit e mësipërm me disa nga bankat e rajonit që veprojnë në popullsi të ngjashme me atë të Shqipërisë, vërejmë se banka qendrore e Shqipërisë qëndron në pozita më favorizuese, duke pasur numrin më të vogël të personelit si në shumë absolute ashtu dhe në raport me popullsinë si dhe me tendencë jo të theksuar rritjeje të këtij treguesi. Ky pozicion pasqyron faktin që edhe për disa vite, Banka e Shqipërisë do të vijë duke rritur numrin e punonjësve në përgjigje të konsolidimit të funksioneve që zhvillon dhe sidomos të përmirësimit të cilësisë së kryerjes së tyre. Rritja e eficiencës ka nevojë të kërkohet në një fazë të dytë, të mëvonshme.

Tabelë 3. Banka e Shqipërisë dhe banka të ngjashme.

Shteti	Popullsia (në milionë)	Nr. punonjësve të bankës	Nr. punonjësve të bankës për 100000 banorë	Ndryshimi i nr. të punonjësve në % 1996-2001
Bosnje-Hercegovina	3.9	240	6.1	
Moldavia	4.4	496	11.2	16.4
Armenia	3.3	379	11.4	31.6
Kroacia	4.3	583	13.5	35.3
FYROM	2.1	284	13.9	45.6
Sllovenia	1.9	384	19.9	-3.3
Shqipëria*	3.1	320	9.6	-8.0

Burimi: Morgan Stanley Central Bank Directory, 2002.

* Banka e Shqipërisë.

III. QËNDRIMI I GUVERNATORIT NË DETYRË

Një nga tendencat e kohëve të fundit është një rritje graduale e pritshmërisë për periudhën e qëndrimit në zyrë të guvernatorëve. Në vitin 2001 ka patur 23 guvernatorë të rinj, në pjesën më të madhe të rasteve për shkak të përfundimit të mandateve të guvernatorëve të mëparshëm, por edhe të rasteve të zëvendësimit para kohe. Fluksi hyrës mesatar i guvernatorëve të rinj nga viti 1997 është 27, mesatare e cila u rrit në vitin 1999 me një ndryshim veçanërisht të lartë kur u emëruan 37 guvernatorë të rinj. Një llogaritje e shpejtë tregon se pritshmëria mesatare për periudhën e qëndrimit në zyrë të guvernatorëve të bankave qendrore është rreth 6.5 vjet dhe në një tendencë në rritje[8]. Një tregues i matjes së pavarësisë reale të bankës qendrore është norma e ndërrimit të guvernatorëve. Llogaritja e këtij treguesi, për herë të parë në shtator të vitit 1999[9], konfirmoi një nivel mjaft të ulët të pavarësisë reale. Kështu çdo guvernator kishte shërbyer në detyrë mesatarisht 18 muaj. Duke u bazuar në qëndrueshmërinë që ka patur drejtimi i bankës qendrore pas vitit 1997, vërehet dhe një përmirësim i ndjeshëm i treguesit. Qëndrimi në detyrë i guvernatorit është rritur në mesatarisht 24 muaj.

Megjithatë, sipas këtij treguesi, Banka e Shqipërisë është ende larg të qenurit e pavarur realisht. Qëndrimi faktik në detyrë përfaqëson 28.6 për qind të mandatit 84-mujor të një

Grafik 5. Pavarësia ligjore e Bankës së Shqipërisë dhe mandati real i Guvernatorit (periudha prill 1992 – mars 2002).

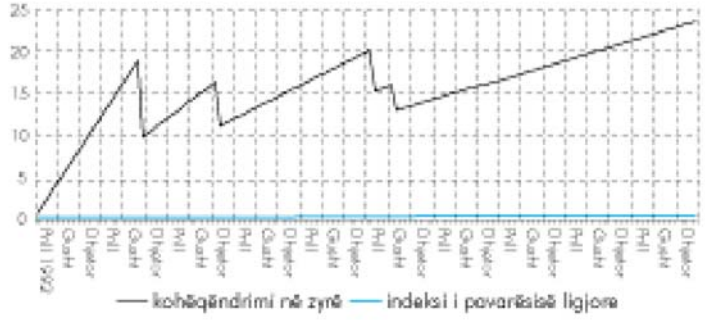

guvernatori. Duke patur parasysh që pragu, që ndan qarkullimin e lartë me atë të ulët të guvernatorit i merr vlerat në intervalin [0.2; 0.25] për rastin e Bankës së Shqipërisë numri mesatar i ndryshimit të guvernatorit për një vit është ende i lartë, në nivelin 0.5.

Pra, nëse është konfirmuar deri tani prirja për rritjen e periudhës së qëndrimit në zyrë të guvernatorit, ligjërisht dhe realisht, kjo periudhë është sa 1/3 e mesatares së përgjithshme. Kjo prirje është ndikuar, përveç të tjerash, edhe nga rritja e pavarësisë ligjore. Megjithëse pavarësia ligjore dhe ajo reale janë komponentë të pavarësisë gjithsej të bankës qendrore, forcimi i së parës krijon premisa për rritjen e së dytës. Në periudhën në shqyrtim, për rastin e Bankës së Shqipërisë, mund të thuhet që forcimi i pavarësisë ligjore (i matur me indeksin e ndërtuar prej Cukierman)[7, 8, 9] ka ndihmuar në rritjen e pavarësisë reale, madje ndjeshëm (koeficienti i korrelacionit është 0.7).

Tabelë 4. Korrelacioni ndërmjet pavarësisë reale dhe pavarësisë ligjore.

		Pavarësia reale	Pavarësia ligjore
Pavarësia ligjore	Korrelacioni	0.688	1.000
	Sig. (2-tailed)	0.000	
	N	120	120

Korrelacioni është i rëndësishëm në nivelin 0.01 (2-tailed).

IV. KONKLUZIONE

Sot, si prirje e përgjithshme, vërehet se po rritet roli i bankave qendrore në ekonomi; po rritet pavarësia e tyre duke i kthyer në institucione të rëndësishme për ekonominë e vendeve; për pasojë bankat qendrore po rrisin përpjekjet për t'u bërë më eficiente dhe për t'u përqendruar kryesisht në funksionet e tyre bazë. Kjo prirje e përgjithshme pasqyrohet në numrin e punonjësve të bankave qendrore dhe në cilësinë e tyre.

Në tërësi, numri i punonjësve të bankave qendrore rritet me krijimin dhe zhvillimin e bankës, arrin një pik, dhe fillon të bjerë me rritjen e interesit për të qenë më eficient si dhe i përqendruar në funksionet bazë të bankës qendrore. Për këtë

arsye, nëse në bankat qendrore të vendeve të zhvilluara vërehet tendenca e reduktimit të numrit të punonjësve ose treguesi relativ i punonjësve për njëqindmijë banorë është në nivele të ulëta gjë që flet për rendiment dhe eficiencë më të lartë në punë; vendet më pak të zhvilluara apo në zhvillim janë ende në pjesën rritëse të kurbës. Kjo vjen për shkak të plotësimit të tyre me funksione, zhvillimit të funksioneve që mund të mos jenë pjesë përbërëse e aktivitetit normal të bankës qendrore, nivelit më të ulët teknologjik të aplikuar si dhe cilësisë së personelit.

Është e qartë që një histori të tillë zhvillimi do të ndjekë edhe Banka e Shqipërisë. Në tërësi, për të paktën tre vitet e ardhshme, duke supozuar se nuk do të largohet asnjë funksion aktual i bankës, do të vërehet rritje e numrit të punonjësve. Objektivi duhet të jetë që rritja e numrit të punonjësve të shkojë kryesisht në ato njësi, që kanë për detyrë të mundësojnë ushtrimin e detyrave bazë të bankës qendrore, jo në personel mbështetës.

Gjithsesi, është në interes të Bankës së Shqipërisë dhe në ndihmë të përmirësimit të administrimit të saj zhveshja prej aktiviteteve dytësore, të cilat fare mirë mund të sigurohen si shërbime prej të tretëve.

SHËNIME

* Teuta Baleta, Drejtore, Departamenti i Kërkimeve dhe Politikës Monetare.
[1] "The economist", 25 shtator 1999.
[2] "The economist", 28 nëntor 1998 dhe 19 shkurt 2000.
[3] Morgan Stanley Central Bank Directory, 2002, Londër, 2002, fq. XI.
[4] "Central banks' vital statistics", Central Banking, volume XII, nr. 2, nëntor 2001, fq. 10,11.
[5] "Europe's costly surplus of central bankers", Business Week, 21 janar, 2002.
[6] "Europe's costly surplus of central bankers", Business Week, 21 janar, 2002.
[7] "Central banks' vital statistics", Central Banking, volume XII, nr. 2, nëntor 2001, fq. 10.
[8] Cani Shkëlqim, Baleta T., "Elementet e pavarësisë së bankës qendrore. Banka e Shqipërisë: Sa e pavarur është ajo?", material diskutimi nr. 1/99, shtator 1999, fq. 44-47.
[9] Cani Shkëlqim, Baleta T., "Elementet e pavarësisë së bankës qendrore. Banka e Shqipërisë: Sa e pavarur është ajo?", material diskutimi nr. 1/99, shtator 1999, fq. 28.